ĢENERĀLADVOKĀTA NILSA VĀLA [*NILS WAHL*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 15. maijā[1]

Lieta C-213/13

Impresa Pizzarotti & C. Spa
pret
Comune di Bari

(Consiglio di Stato (Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Publiskie iepirkumi — Direktīva 93/37/EEK un Direktīva 2004/18/EK — "Būvdarbu publiskā iepirkuma līguma" jēdziens — Noslēdzamais līgums par vēl neuzbūvēta nekustamā īpašuma nomu — Res judicata spēka principa piemērojamība, ja situācija nav saderīga ar Savienības tiesībām

1. Par projektu saistībā ar jauna ēku kompleksa izveidi Bari (Itālija) tiesām, lai racionāli izmantotu apgabala tiesām pieejamos resursus, izveidojot vienotu mītni, nedaudz paradoksālā veidā ir norisinājušās daudzas tiesvedības. Par to liecina šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšvēsture, kas attiecas uz *Impresa Pizzarotti & C. SpA* (turpmāk tekstā – "*Pizzarotti*") strīdu ar Itālijas vietējām kompetentajām iestādēm pēc paziņojuma par tirgus izpēti, kura mērķis bija jauna ēku kompleksa izveide tiesām. Šis lūgums arī attiecas uz *Comune di Bari* [Bari pašvaldības] sūdzību Eiropas Komisijai, kas kļuva par pamatu tiesvedībai saistībā ar pienākumu neizpildi pret Itālijas Republiku, pamatojoties uz LESD 258. pantu.

2. Šajā gadījumā, ņemot vērā spriedumā lietā *KölnMesse*[2] ietverto secinājumu, Tiesai tiek lūgts precizēt, vai uz tādu līgumu par vēl uzbūvējamas būves nomu kā pamatlietā attiecas noteikumi par būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Vajadzības gadījumā un ja būtu jāsecina, ka šāda kvalifikācija ir pretrunā tiesas nolēmumiem, kas stājušies likumīgā spēkā, Tiesai ir jālemj, vai ir piemērojams noteikums par *res judicata* neaizskaramību situācijā, kas tiek atzīta par nesaderīgu ar Savienības tiesībām.

I – **Atbilstošās tiesību normas**

3. Saskaņā ar Direktīvas 92/50/EEK[3] preambulas desmito apsvērumu "[publiskā iepirkuma] līgumus par nekustamā īpašuma iegādi vai nomu vai par tiesībām uz šādu īpašumu raksturo īpašas iezīmes, kuru dēļ iepirkuma noteikumi nav piemērojami".

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — Spriedums Komisija/Vācija (C-536/07, ES:C:2009:664; turpmāk tekstā – "spriedums lietā *KölnMesse*").

3 — Padomes 1992. gada 18. jūnija Direktīva par procedūru koordinēšanu valsts pakalpojumu līgumu [publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību] piešķiršanai (OV L 209, 1. lpp.).

4. Saskaņā ar Direktīvas 92/50/EEK 1. panta a) punktu "pakalpojumu līgumi [pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumi] ir līgumi, kas peļņas nolūkos rakstiski noslēgti starp pakalpojumu sniedzēju un līgumslēdzēju iestādi un kas nav [..] iii) līgumi par zemes, esošu ēku vai cita nekustamā īpašuma vai ar to saistītu tiesību iegādi vai nomu/īri, izmantojot jebkādus finanšu līdzekļus [..]".

5. Saskaņā ar Direktīvas 93/37/EEK[4] 1. panta a) punktu ""būvdarbu valsts līgumi [būvdarbu publiskā iepirkuma līgumi]" ir līgumi, kas peļņas nolūkos rakstiski noslēgti starp būvuzņēmēju un līgumslēdzēju iestādi, kā tā definēta šā panta b) punktā, un kuru priekšmets ir vai nu tādu būvdarbu veikšana vai veikšana un projektēšana, kas saistīti ar kādu no II pielikumā minētajām darbībām vai turpmāk c) punktā definētiem darbiem, vai arī būvdarbu veikšana vienalga kādiem līdzekļiem saskaņā ar līgumslēdzējas iestādes izvirzītām prasībām".

6. Kā viena no šīs direktīvas II pielikuma darbībām 50 klasē ir minēta "celtniecība un inženiertehniskā būvniecība". Šajā klasē tostarp ietilpst "būvdarbi un inženiertehniskie būvdarbi (bez īpašām specifikācijām)" (500.1. apakšgrupa), kā arī "dzīvokļu, biroju, slimnīcu un citu dzīvojamo un nedzīvojamo ēku celtniecība" (501. grupa).

7. Direktīvas 2004/18/EK[5] preambulas 24. apsvērumā ir noteikts:

"Saistībā ar pakalpojumiem – līgumus par nekustamā īpašuma iegādi vai nomu vai par tiesībām uz šādu īpašumu raksturo īpašas iezīmes, kuru dēļ valsts iepirkuma noteikumi [noteikumi par publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu] nav piemērojami."

8. Saskaņā ar šīs direktīvas 1. panta 2. punktu:

"a) "Valsts līgumi [publiskā iepirkuma līgumi]" ir finansiāli līgumi, kurus rakstveidā savstarpēji noslēdz viens vai vairāki komersanti un viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes un kuru mērķis ir būvdarbu realizācija, produkcijas piegāde vai pakalpojumu sniegšana šīs direktīvas izpratnē;

b) "būvdarbu valsts līgumi [būvdarbu publiskā iepirkuma līgumi]" ir valsts līgumi [publiskā iepirkuma līgumi], kuru mērķis ir vai nu tādu būvdarbu realizācija vai projektēšana un realizācija, kas saistīti ar kādu no darbībām I pielikuma izpratnē, vai arī būve vai tās realizācija ar jebkādiem līdzekļiem, kas atbilst līgumslēdzējas iestādes norādītajām prasībām. [..]

[..]"

9. Saskaņā ar minētās direktīvas 16. pantu ar virsrakstu "Īpaši izņēmumi":

"Šī direktīva neattiecas uz pakalpojumu valsts līgumiem [pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumiem], kuru priekšmets ir šāds:

a) zemes, esošu būvju vai cita nekustama īpašuma vai ar to saistīto tiesību iegāde vai noma, izmantojot jebkādus finanšu līdzekļus; [..]

[..]."

4 — Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīva par procedūru koordinēšanu valsts pakalpojumu līgumu [publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību] piešķiršanai (OV L 199, 54. lpp.).

5 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu [būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu], piegādes valsts līgumu [piegādes publiskā iepirkuma līgumu] un pakalpojumu valsts līgumu [pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumu] slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV L 134, 114. lpp.).

II – **Strīda rašanās fakti, prejudiciāli jautājumi un tiesvedība Tiesā**

10. Kā izriet no lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, tiesvedības priekšvēsture ir samērā sarežģīta. Analīzes vajadzībām ir jāmin šādi fakti.

11. Lietas pamatā ir *Comune di Bari* 2003. gada 14. augustā publicētais paziņojums par publisko iepirkumu, lai pēc iespējas īsākā termiņā izveidotu jaunu, vienotu, piemērotu un atbilstīgu ēku kompleksu, kurā varētu izvietot visas Bari pilsētas tiesu iestādes[6].

12. Paziņojumā tika izvirzīta prasība, ka pretendentiem ir jāapņemas sākt būvdarbus līdz 2003. gada 31. decembrim. Turklāt bija jāsniedz skaidra un pilnīga informācija par izmaksām un maksājuma veidiem, ņemot vērā, ka projekta īstenošanai pašvaldības pārvaldes iestādes un Tieslietu ministrijas rīcībā bija pieejami jau piešķirti valsts līdzekļi EUR 43,5 miljonu apmērā, kam bija jāpievieno EUR 3 miljoni par ikgadējām nomas maksām, kuras *Comune di Bari* tobrīd maksāja par to nekustamo īpašumu nomu, kuros atradās tiesu iestādes. Visbeidzot, šim paziņojumam tika pievienots *Corte di appello di Bari* [Bari Apelācijas tiesas] (Itālija) izstrādāts dokuments ar izvirzītajām prasībām.

13. Ar 2003. gada 18. decembra Lēmumu Nr. 1045/2003 *Comune di Bari* izvēlējās vienu no četriem iesniegtajiem piedāvājumiem, proti, *Pizzarotti* piedāvājumu. Šajā lēmumā bija paredzēts, ka daļa būvdarbu tiks pārdota *Comune di Bari* par EUR 43,5 miljoniem un atlikusī daļa tiks iznomāta par nomas maksu EUR 3 miljoni gadā.

14. Ar 2004. gada 4. februāra vēstuli Tieslietu ministrija informēja *Comune di Bari*, ka pieejamo valsts līdzekļu apmērs tika samazināts līdz EUR 18,5 miljoniem, un lūdza tai noskaidrot, vai šajā jaunajā ekonomiskajā situācijā bija iespējams pabeigt projektu, ņemot vērā saņemtos piedāvājumus. Ar 2004. gada 11. februāra paziņojumu *Comune di Bari* vēlējās uzzināt, vai *Pizzarotti* bija gatavs turpināt uzsākto procedūru. *Pizzarotti* uz šo lūgumu sniedza apstiprinošu atbildi un pārformulēja savu piedāvājumu, ņemot vērā, ka pieejamais publiskais finansējums tika samazināts.

15. Publiskais finansējums pilnībā beidzās 2004. gada septembrī. *Pizzarotti* iesniedza *Comune di Bari* jaunu piedāvājumu, norādot uz iespēju uzbūvēt nomai paredzētās būves, kā tas bija paredzēts sākotnējā priekšlikumā.

16. Pašvaldības pārvaldes iestāžu bezdarbības dēļ *Pizzarotti* uzsāka tiesvedību par administrācijas prettiesisku klusēšanu un prasīja uzdot *Comune di Bari* pienākumu rīkoties.

17. Pēc *Tribunale Amministrativo Regionale per la Puglia* [Apūlijas reģionālās Administratīvās tiesas] 2007. gada 8. februāra nelabvēlīgā sprieduma *Consiglio di Stato* [Augstākā administratīvā tiesa] ar Spriedumu Nr. 4267/2007 apmierināja *Pizzarotti* apelācijas sūdzību. Uzskatot, ka procedūra netika pabeigta ar tirgus izpētes rezultātu apstiprināšanu, tika nolemts, ka *Comune di Bari*, "ievērojot saprātīguma, labticības un paļāvības principus un ievērojot savās darbībās konsekvenci, ir iespējami taisnīgi jāpabeidz procedūra, noskaidrojot, vai, ņemot vērā saņemtos piedāvājumus, ir iespējams veikt būvdarbus mainītajā ekonomiskajā situācijā".

18. *Consiglio di Stato* tika celta prasība par Sprieduma Nr. 4267/2007 izpildi, un tā ar Spriedumu Nr. 3817/2008 atzina pašvaldības bezdarbību un uzdeva tai trīsdesmit dienu laikā pilnībā izpildīt Spriedumu Nr. 4267/2007. Ilgstošas bezdarbības gadījumā par *commissario ad acta* [kompetento komisāru] tā iecēla Bari prefektu, lai viņš ar pilnvarota pārstāvja starpniecību veiktu visas sprieduma izpildei nepieciešamās darbības.

6 — Šis paziņojums tostarp tika publicēts 2003. gada 23. augusta *Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī* (OV S 161).

19. 2008. gada 21. novembrī Bari prefekta pilnvarotais *commissario ad acta* atzina *Pizzarotti* piedāvājuma spēkā esamību un vienlaikus konstatēja, ka tirgus izpētes procedūra bija sekmīgi pabeigta.

20. Savukārt *la Giunta Comunale di Bari* [Bari pašvaldības padome] ar paziņojumu par tirgus izpēti uzsākto procedūru noslēdza negatīvi, atzīstot, ka jaunākais *Pizzarotti* piedāvājums neatbilda minētajā paziņojumā ietvertajām prasībām.

21. Gan *Pizzarotti*, gan *Comune di Bari* cēla prasību *Consiglio di Stato*. *Pizzarotti* apgalvoja, ka *Comune di Bari* nebija pareizi izpildījusi Spriedumā Nr. 3817/2008 ietverto rīkojumu, jo tā nebija uzņēmusies līgumiskas saistības nomāt būves. *Comune di Bari* norādīja, ka netika konstatēta apstākļu pasliktināšanās, kas ietekmēja procedūras izpildi.

22. Ar 2010. gada 15. aprīļa Izpildu spriedumu Nr. 2153/2010 *Consiglio di Stato* apmierināja *Pizzarotti* apelācijas sūdzību un noraidīja *Comune di Bari* pārsūdzību. *Commissario ad acta* darbību tā atzina par atbilstīgu, tomēr nepilnīgu, jo nebija "šķietami atbilstoša secinājuma" Sprieduma Nr. 4267/2007 izpratnē. Tāpēc tika noteikts 180 dienu termiņš procedūras pabeigšanai, pieņemot aktus, kas vajadzīgi, lai konkrēti īstenotu *Pizzarotti* piedāvājumu.

23. 2010. gada 27. maijā *commissario ad acta* secināja, ka "ar 2003. gada augusta paziņojumu par tirgus izpēti [..] netika sasniegts pozitīvs rezultāts".

24. *Pizzarotti* par šo lēmumu cēla prasību *Consiglio di Stato*, kas ar 2010. gada 3. decembra Izpildu spriedumu Nr. 8420/2010 minēto prasību apmierināja. Norādot uz nekonsekvenci attiecīgi 2008. gada 21. novembra un 2010. gada 27. maija ziņojumos par tirgus izpētes rezultātiem, tā nosprieda, ka bija jāpieņem tikai pirmajā no šiem ziņojumiem ietvertais secinājums. Attiecībā uz Bari tiesu iestādēm izmantojamo nekustamo īpašumu trešā pircēja un nomātāja iesaisti, kā arī uz aktu par apņemšanos nomāt tā norādīja, ka *commissario ad acta* vērtējums nebija balstīts uz rūpīgu izmeklēšanu, tādējādi tiesas rīkojums pārbaudīt faktiskos un tiesiskos priekšnosacījumus reālai priekšlikuma īstenošanai netika izpildīts. Attiecībā uz iespējamo *Pizzarotti* priekšlikuma neatbilstību pilsētplānojumam tā atkārtoti apstiprināja, ka pēc citu normatīvo priekšnosacījumu pārbaudes *commissario ad acta* bija jāuzsāk procedūras šī piedāvājuma pieņemšanai. Tādējādi *commissario ad acta* ziņojums tika atcelts, pamatojoties uz to, ka tika pārkāpts *res judicata*.

25. Vēlāk jaunais *commissario ad acta*, kuru iecēla Bari prefekts, veica visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai pieņemtu 2012. gada 23. aprīļa lēmumu par "pilsētplānojuma izmaiņām" *Comune di Bari* vispārīgajā attīstības plānā saistībā ar tiesu ēku kompleksa būvniecībai paredzēto zemi.

26. *Pizzarotti* apstrīdēja šo lēmumu *Consiglio di Stato*, pamatojoties uz *res judicata* pārkāpumu.

27. Iesniedzējtiesa, pirmkārt, jautā, vai līgums par vēl nepabeigtas [būves] nomu, kas ir noslēdzams kā akts par apņemšanos nomāt, lai arī tam piemīt dažas nomas līgumam raksturīgas iezīmes, ir līdzvērtīgs būvdarbu publiskā iepirkuma līgumam, kuram nav piemērojams Direktīvas 2004/18 16. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētais īpašais izņēmums. Tā it īpaši vēlas noskaidrot šajā tiesību normā, kā arī minētās direktīvas preambulas 24. apsvērumā lietotā izteiciena "cits nekustamais īpašums" piemērošanas jomu.

28. Otrkārt, pieņemot, ka attiecīgais līgums ir būvdarbu publiskā iepirkuma līgums, iesniedzējtiesa jautā, vai izskatāmajā lietā tā var pasludināt Spriedumu Nr. 4267/2007 par spēkā neesošu, ciktāl, pamatojoties uz vēlāk pasludinātajiem izpildu spriedumiem un *commissario ad acta* ziņojumiem, ar to tika radīta situācija, kas nav saderīga ar Savienības tiesībām attiecībā uz publiskā iepirkuma procedūrām. Šajā ziņā tā uzsver, ka saskaņā ar tās judikatūru tā drīkst papildināt viena no saviem

sākotnējiem nolēmumiem rezolutīvo daļu ar nolēmumu par piemērošanu, kas izraisa "*res judicata* progresīvu rašanos". Tā piebilst, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru *res judicata* princips, kā tas ir nostiprināts Itālijas Civilkodeksa 2909. pantā, nerada šķēršļus pareizai Savienības tiesību piemērošanai situācijā, uz kuru attiecas šis princips.

29. Šādos apstākļos *Consiglio di Stato* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1. Vai līgums par vēl neuzbūvētas būves nomu, it īpaši, ja to ierosināts noslēgt kā aktu par apņemšanos nomāt, ir būvdarbu publiskā iepirkuma līgums, lai arī tam piemīt dažas nomas līgumam raksturīgas iezīmes, un tāpēc tas nebūtu viens no līgumiem, kuriem saskaņā ar [Direktīvas 2004/18/EK] 16. pantu nepiemēro tiesisko regulējumu publisko iepirkumu jomā?

2. Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir [apstiprinoša], vai valsts tiesa un, konkrētāk, iesniedzējtiesa var atzīt, ka, iespējams, galīgais spriedums izskatāmajā lietā, kā tas ir aprakstīts šajā rīkojumā, ir spēkā neesošs, ciktāl ar to ir radīta tiesiska situācija, kas nav saderīga ar Savienības tiesībām publisko iepirkumu jomā, un tātad, vai ir iespējams izpildīt galīgo spriedumu, kas būtu nesaderīgs ar Savienības tiesībām [..]?"

30. Rakstveida apsvērumus iesniedza pamatlietas dalībnieki, Vācijas un Itālijas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

31. Tiesas sēde notika 2014. gada 27. februārī, un tajā piedalījās pamatlietas puses, Vācijas un Itālijas valdības, kā arī Komisija.

III – **Analīze**

A – *Par pieņemamību*

32. *Pizzarotti* pauž šaubas par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību šādu divu iemeslu dēļ.

33. Pirmkārt, tas apgalvo, ka Direktīva 2004/18, uz kuru vienīgi attiecas šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, *ratione temporis* nav piemērojama pamatlietā.

34. Otrkārt, *Pizzarotti* apgalvo, ka Tiesas atbilde nevarētu ietekmēt strīda iznākumu pamatlietā, kurā ir pasludināti vairāki tiesas spriedumi[7], kas saskaņā ar Itālijas tiesībām ir ieguvuši *res judicata* spēku.

35. Neviens no *Pizzarotti* izvirzītajiem pamatiem par nepieņemamību mani nepārliecina.

36. Pirmkārt, pamats, kas ir balstīts uz Direktīvas 2004/18 – vienīgās tiesību normas, uz kuru atsaucas iesniedzējtiesa, – nepiemērojamību izskatāmajā lietā, manuprāt, diez vai ir pietiekams, lai šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atzītu par nepieņemamu.

7 — *Pizzarotti* atsaucas uz diviem spriedumiem: pirmkārt, uz *Tribunale Amministrativo Regionale per la Puglia* 2004. gada 18. maija spriedumu, kas par prasītāja celto prasību nosprieda, ka paziņojuma par tirgus izpēti vienīgais mērķis bija veikt izpēti, lai rastu piemērotus risinājumus Bari tiesu ēku kompleksa izveidei, tādējādi tas pašvaldības pārvaldei neuzlika saistības vēlāk piešķirt būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības. Otrais spriedums esot *Consiglio di Stato* spriedums Nr. 4267/2007, ar kuru minētajai pārvaldei tika uzlikts pienākums pabeigt uzsākto procedūru, noslēdzot ar *Pizzarotti* līgumu par vēl nepabeigtas [būves] nomu.

37. Kā it īpaši norādīja *Pizzarotti* un Komisija, saskaņā ar labi iedibinātu judikatūru [8] piemērots laiks, lai identificētu publiskā iepirkuma līgumam piemērojamos tiesību aktus, ir tas, kad līgumslēdzēja iestāde izvēlas, kādu procedūru tā veiks, un galīgi izlemj jautājumu par to, vai tai ir pienākums veikt iepriekšēju konkursa izsludināšanu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanai. Izskatāmajā lietā var izdarīt secinājumu, ka 2003. gada 14. augusta lēmumam ir nozīme [9]. Taču tolaik bija piemērojama tikai Direktīva 93/37, skatot to kopā ar Direktīvu 92/50.

38. Tomēr es uzskatu, ka šī kļūda Savienības piemērojamo tiesību aktu identificēšanā ir ļoti nosacīta un ka izskatāmajā lietā tai nav nozīmes. Direktīvas 93/37 noteikumi, proti, Direktīvas 93/37 1. panta a) punkts un Direktīvas 92/50 1. panta a) punkta iii) apakšpunkts, kuriem ir nozīme, ļoti līdzīgā formulējumā tika iekļauti Direktīvā 2004/18, kas būtībā ir līdz tam laikam piemērojamā tiesiskā regulējuma pārstrādāta un vienkāršota [redakcija].

39. Šajā gadījumā – kad rīkojumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu iekļautie juridiskie jautājumi acīmredzami nav jāgroza vai arī nav jāizskata tādi tiesību jautājumi, kas netika apspriesti pamatlietā [10], – es uzskatu, ka ir pilnīgi iespējams pārformulēt jautājumus, lai faktiski tiktu lūgts saņemt Direktīvas 93/37 normu interpretāciju.

40. Otrkārt, nevarētu pieņemt arī pamatu, kas attiecas uz *res judicata* spēku ieguvušu tiesas nolēmumu esamību, kas liegtu Tiesas atbildēm jebkādu lietderīgu piemērojamību strīda pamatlietā atrisināšanā. Proti, iesniedzējtiesas minēto likumīgā spēkā stājušos jeb *res judicata* spēku ieguvušu nolēmumu novērtēšana ir tieši otrajā jautājumā izskatāmās problēmas centrā. Pat pieņemot, ka ar savu argumentāciju *Pizzarotti* faktiski arī vēlas apšaubīt uzdoto jautājumu atbilstību, pietiek atgādināt, ka principā tikai valsts tiesām, kuras izskata lietu, ir jānovērtē Tiesai uzdoto jautājumu atbilstība. Tiesa rīkosies citādi tikai tad, ja ir "acīmredzams", ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, ja problēma ir hipotētiska vai arī ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kas vajadzīgi, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem [11]. Manuprāt, tā tas nav šajā gadījumā.

41. Šādos apstākļos es uzskatu, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir atzīstams par pieņemamu.

B – *Par pirmo jautājumu: būvdarbu publiskā iepirkuma līguma Direktīvas 93/37 izpratnē esamība*

1) Problēmas izklāsts

42. Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas saņemt paskaidrojumus par tāda līguma, kuru iesniedzējtiesa ir raksturojusi kā "vēl neuzbūvētas [būves] nomas līgumu, it īpaši, ja to ierosināts noslēgt kā aktu par apņemšanos nomāt", juridisko kvalifikāciju, ņemot vērā Savienības tiesību aktus par publiskā iepirkuma līgumiem.

8 — Skat. it īpaši spriedumu Komisija/Nīderlande (C-576/10, EU:C:2013:510, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

9 — Kā ir minējusi *Consiglio di Stato*, "*Comune di Bari* veiktā tirgus izpēte, tās noslēgumā uzņēmuma *Pizzarotti* izstrādātā projekta atlase, minētā projekta iesniegšana Tieslietu ministrijā un šīs iestādes 2004. gada 4. februāra Paziņojums Nr. 249 arī ir sarežģītas procedūras posmi saistībā ar jauna tiesu ēku kompleksa izveidi".

10 — Šajā ziņā Tiesa pastāvīgi ir atgādinājusi, ka tās uzdevums ir interpretēt visas Savienības tiesību normas, kuras ir vajadzīgas valsts tiesām, lai izlemtu tajās izskatāmo strīdu, pat ja šīs normas nav skaidri norādītas iesniedzējtiesu uzdotajos jautājumos (skat. it īpaši spriedumu *Fuß* (C-243/09, EU:C:2010:609, 39. punkts) un spriedumu *Worten* (C-342/12, EU:C:2013:355, 30. punkts)).

11 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Fish Legal* un *Shirley* (C-279/12, EU:C:2013:853, 30. punkts).

43. Precīzāk, ir jānosaka, vai pēc sākotnēji paredzētā valsts finansējuma zuduma *Comune di Bari* priekšlikums *Pizzarotti* (skat. šo secinājumu 14. un 15. punktu) ir jāizvērtē kā tāds, kura mērķis ir noslēgt nomas līgumu, nepiemērojot Savienības tiesību aktus par publiskā iepirkuma līgumiem, vai, gluži otrādi, tas uzliek saistības *Comune di Bari* piešķirt būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības un tādējādi liek uzsākt jaunu procedūru.

44. Būtībā tās ir divas pretējas pozīcijas.

45. *Pizzarotti* un Itālijas valdība, kuru vairākus izvirzītos aspektus atbalsta Vācijas valdība, apgalvo, ka pamatlietā paredzētais līgums neatbilst piemērojamā regulējumā noteiktajiem būvdarbu publiskā iepirkuma līguma kritērijiem, kurus ir precizējusi Tiesa. Minētais līgums attiecoties uz Direktīvas 92/50 1. panta a) punkta iii) apakšpunktā un Direktīvas 2004/18 16. panta a) punktā paredzēto izņēmumu.

46. Pirmkārt, tie apgalvo, ka pamatlieta neattiecas uz būvdarbu veikšanu, bet uz nekustamā īpašuma nomu. Tas it īpaši izrietot no *Comune di Bari* 2003. gada 18. decembra paziņojuma par paredzamo publisko iepirkumu, kā arī no līguma iezīmēm, kas esot raksturīgas nomas līgumam Itālijas Civilkodeksa 1571. panta izpratnē un kas skaidri atšķiroties no iezīmēm, uz kurām attiecās spriedums lietā *KölnMesse*.

47. Otrkārt, tie apgalvo, ka pamatlietā *Comune di Bari* nav jāmaksā finansiāla atlīdzība, lai saņemtu būvniecības pakalpojumu, kas tieši atbilst tās ekonomiskajām interesēm, tālab līgums netiktu noslēgts peļņas nolūkos.

48. *Pizzarotti* un Itālijas valdība, treškārt, uzskata, ka *Comune di Bari* nav tiesību piespiest *Pizzarotti* veikt būvdarbus, ceļot prasību tiesā.

49. Ceturtkārt, tie apgalvo, ka *Comune di Bari* neesot pievienojusi *Commissione di manutenzione della Corte d'appello* [Apelācijas tiesas Apsaimniekošanas komitejas] dokumentam ne tehniskās specifikācijas Direktīvas 93/37 III pielikuma 1. punkta vai Direktīvas 2004/18 VI pielikuma 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ne tehniskās specifikācijas Direktīvas 93/37 10. panta vai Direktīvas 2004/18 23. panta izpratnē, kas apstiprinot to, ka tās nodoms nebija uzsākt būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, bet, neuzņemoties saistības, veikt tirgus izpēti, lai apkopotu privātās iniciatīvas, kuras tā vēlējās novērtēt patstāvīgi un bez jebkādām saistībām pieņemt lēmumu. *Pizzarotti* un Itālijas valdība piebilst, ka katrā ziņā pamatlietā paredzētajā līgumā nav precīzu tehnisku specifikāciju par veicamo būvdarbu veidu, kā tas bija lietā *KölnMesse*.

50. Savukārt *Comune di Bari* un Komisija uzskata, ka pamatlietā paredzētais līgums ir būvdarbu publiskā iepirkuma līgums Direktīvas 93/37 1. panta a) punkta izpratnē, kura slēgšanas tiesības esot jāpiešķir, ievērojot minētajā direktīvā paredzētos noteikumus attiecībā uz procedūru un pārredzamību.

51. Ir jākonstatē, ka pamatlietas dalībnieku un dažādu personu, kas iestājās šajā lietā, argumenti būtībā attiecas uz jautājumu, vai nosacījumi, kurus ir atgādinājusi un precizējusi Tiesa, it īpaši tās spriedumā lietā *KölnMesse*, lai atzītu, ka pastāv būvdarbu publiskā iepirkuma līgums Savienības tiesiskā regulējuma izpratnē, pamatlietā ir izpildīti.

52. Tomēr norādīšu, ka lieta *KölnMesse* attiecās uz minētā darījuma juridiskās kvalifikācijas problēmu, kas atšķiras no tās, par kuru ir runa lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu pirmajā uzdotajā jautājumā. Minētajā lietā Tiesai bija jānosaka, vai Ķelnes pilsētas un *Grundstücksgesellschaft Köln Messe 8-11 GbR* noslēgtā līguma "nomas" aspekts ietekmēja būvdarbu mērķi. Direktīvas 92/50 1. panta a) punkta iii) apakšpunktā un Direktīvas 2004/18 16. panta a) punktā paredzētais izņēmums vispār netika aplūkots.

53. Pamatlietā, ņemot vērā iesniedzējtiesas formulējumu, vispirms rodas jautājums, vai darījumiem saistībā ar vēl neuzbūvētiem [nekustamiem] īpašumiem var piemērot publisko iepirkumu noteikumos paredzēto izņēmumu. Tas nozīmē, ka iesniedzējtiesa, šķiet, balstās uz pieņēmumu, ka paredzētajam līgumam par pakalpojumu publisko iepirkumu, ņemot vērā tā specifiku, varētu nepiemērot noteikumus par publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu.

54. Tātad sākumā paskaidrošu, kāpēc, manuprāt, ir jāuzskata, ka attiecīgais izņēmums nekādā ziņā nevar attiekties uz būvēm, kuru būvniecība vēl nav sākusies.

55. Tomēr, tā kā varētu uzskatīt, ka ir jālemj ne tikai par tiesas uzdoto jautājumu, bet arī par to, vai izskatāmās lietas apstākļos ir izpildīti nosacījumi, lai uzskatītu, ka pastāv "būvdarbu publiskā iepirkuma līgums", nevis pakalpojumu publiskā iepirkuma līgums, es norādīšu, kā, ņemot vērā konstatējumus spriedumā lietā *KölnMesse*, manuprāt, ir jāaplūko strīdīgais līguma projekts pamatlietā.

2) Direktīvas 92/50 1. panta a) punkta iii) apakšpunkta noteikumi obligāti attiecas uz darījumiem, kas saistīti ar jau esošo nekustamo īpašumu

56. Manuprāt, ir lietderīgi atgādināt galveno parametru, kas ir jāņem vērā, nosakot, vai darījums ietilpst to direktīvu piemērošanas jomā, kas attiecas uz to, kā koordinēt publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras: Savienības regulējuma publisko iepirkumu jomā mērķis ir atcelt ierobežojumus pamatbrīvību [īstenošanai] un veicināt efektīvas konkurences [attīstību] [12].

57. Šis mērķis ir apdraudēts, ja līgumslēdzēja iestāde, iepriekš neīstenojot Savienības regulējumā paredzētās publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras, nolemj uzticēt būvdarbu veikšanu vai pakalpojumu sniegšanu uzņēmējam neatkarīgi no tā, kādu iemeslu dēļ un kādā sakarā tiks izveidota būve vai sniegti pakalpojumi un kāds būs to izmantošanas mērķis [13].

58. Efektīvi sasniegt minēto mērķi vienmēr nozīmē, ka attiecīgā darījuma kā būvdarbu publiskā iepirkuma līguma kvalifikācija ir jāsaprot plaši un tajā pašā laikā izņēmumi – šauri.

59. Tas ir it īpaši attiecināms uz īpašiem izņēmumiem attiecībā uz Direktīvas 92/50 1. panta a) punktā (kas būtībā ir iekļauti Direktīvas 2004/18 16. pantā) minētajiem pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumiem [14]. Kā minēts Direktīvas 2004/18 preambulas 24. apsvērumā, dažu publiskā iepirkuma līgumu "īpašo iezīmju" dēļ noteikumi par publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu nav piemērojami.

60. Izņēmumu saistībā ar nekustamā īpašuma iegādi vai nomu [15] plašā nozīmē, manuprāt, var attiecināt tikai uz esošo nekustamo īpašumu. Maza nozīme ir konkursam, kas rīkojams, piemērojot publiskā iepirkuma noteikumus, ja tas attiecas uz esoša īpašuma nomu vai pārdošanu, kuru, ņemot vērā tā vienreizīgumu, nevar salīdzināt ar citiem īpašumiem. Turklāt, kā izriet no dažiem sagatavošanas darbiem, izņēmums attiecībā uz nekustamā īpašuma nomas vai iegādes līgumiem sākotnēji ir izskaidrojams ar šo publisko iepirkumu vietējo, nevis pārrobežu raksturu [16]. Savukārt, tā kā attiecīgās darbības ietver nekustamā īpašuma būvniecību nākotnē un tādējādi būvdarbu veikšanu, šajos

12 — Skat. it īpaši Direktīvas 93/37 preambulas otro un desmito apsvērumu, kā arī Direktīvas 2004/18 preambulas 2. apsvērumu.

13 — Šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus *Auroux* u.c. (C-220/05, EU:C:2006:410, 43. punkts).

14 — Skat. arī 10. panta a) punktu jaunākajā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18 (OV L 94, 65. lpp.).

15 — Direktīvas 92/50 1. panta a) punkta iii) apakšpunkts un Direktīvas 2004/18 16. panta a) punkts.

16 — Skat. it īpaši pamatojumu izklāstu 1990. gada 6. decembrī iesniegtajam Priekšlikumam Padomes direktīvai par to, kā koordinēt pakalpojumu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras (COM(90) 372, galīgā redakcija – SYN 293).

noteikumos izvirzītās prasības par konkursu un pārredzamību nebūt nav neatbilstīgas un šādi noteikumi ir jāpiemēro. Turklāt attiecīgajos noteikumos veiktā atsauce uz "cita veida nekustamo īpašumu", manuprāt, ir jāsaprot tādējādi, ka tā attiecas uz nekustamo īpašumu, kas nav zeme un ēkas, nevis vēl neuzbūvēto nekustamo īpašumu.

61. No tā izriet: lai arī nav tieši jālemj par jautājumu, kādā stadijā īpašums sāk pastāvēt, izņēmumu saistībā ar "zemes, ēku vai cita veida nekustama īpašuma" pirkšanu vai nomu nekādā ziņā nevar attiecināt uz nekustamo īpašumu, kura būvniecība vēl nav pat uzsākta, kā tas, šķiet, ir pamatlietā. Gadījumā, ja pārvaldes iestāde saistībā ar dažu jaunu pakalpojumu izveidi izvēlas vēl uzbūvējamas būves iegādi vai nomu, attiecīgais darījums tai ir jāveic saskaņā ar spēkā esošiem noteikumiem par publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrām.

3) Katrā ziņā tādā situācijā kā pamatlietā nosacījumi par būvdarbu publiskā iepirkuma līguma esamību ir izpildīti

62. Kā Tiesa ir konsekventi atgādinājusi, darījuma kā būvdarbu publiskā iepirkuma līguma kvalifikācija ietilpst Savienības tiesību jomā un tai ir jābūt neatkarīgai no kvalifikācijām, kuras izdarītas, pamatojoties uz valsts tiesībām [17]. Lai novērtētu, vai līgums vai darījums ietilpst direktīvas par publiskajiem iepirkumiem piemērošanas jomā, līgumslēdzēju pušu sniegtajai līguma kvalifikācijai arī nav izšķirošas nozīmes [18].

63. Pamatlietā attiecīgā līguma kā "nomas līguma" kvalifikācija nav izšķirošs faktors. Arī tam, ka paredzētajam līgumam Itālijas Civilkodeksa 1571. panta izpratnē ir dažas līguma par nekustamā īpašuma kopuma nomu iezīmes, kā to uzskata Itālijas valdība un *Pizzarotti*, nav nozīmes.

64. Šajā situācijā ir jāsniedz precizējums. Netiek apstrīdēta valsts publisko iestāžu brīvība, izvēloties līguma slēgšanas procedūras, kuras tās uzskata par atbilstīgām būvdarbu veikšanai vai pakalpojumu sniegšanai, ne arī tiek apstrīdēta dažu līguma veidu izmantošanas likumība, bet runa ir par to, lai novērstu iespējas izvairīties no publiskā iepirkuma noteikumu ievērošanas, kuras rezultātā varētu tikt izmantoti konkrēti līguma veidi. Citiem vārdiem sakot, Savienības tiesiskais regulējums par publisko iepirkumu neietekmē nomas līguma, kurā ir paredzēts uzbūvēt jaunu būvi, izmantošanas likumību, ja pirms tā noslēgšanas tiek ievēroti minētajā tiesiskajā regulējumā paredzētie noteikumi par publicēšanu un konkursu.

65. Turklāt direktīvas piemērošanas joma ir jānosaka, pamatojoties vienīgi uz objektīviem nosacījumiem, kas ir skaidri izvirzīti šajā jomā pieņemtajās direktīvās.

66. Jau no paša sākuma tas nozīmē, ka, lai noteiktu, vai līgums ir jākvalificē kā būvdarbu publiskā iepirkuma līgums, faktiskajiem vai paredzamajiem mērķiem, kurus valsts iestādes plāno sasniegt, nav būtiskas nozīmes. Tāpēc nevarētu ņemt vērā faktu, pieņemot, ka tas ir patiess, ka no paša sākuma Bari pašvaldības nodoms bija tikai nodrošināt tiesas administrācijai vienu mītni Bari, neparedzot, ka obligāti tiks veikti būvdarbi.

67. Tādējādi Tiesa ir uzsvērusi, ka Direktīvas 93/37 1. panta a) punktā paredzētā jēdziena "būvdarbu publiskā iepirkuma līgums" definīcija ietver visus darījumus, kuru ietvaros starp līgumslēdzēju iestādi un būvuzņēmēju peļņas nolūkos ir noslēgts līgums, un tā priekšmets ir "būves" šīs pašas direktīvas 1. panta c) punkta izpratnē būvniecība. Šajā sakarā būtisks kritērijs ir, ka minētie būvdarbi tiek veikti

17 — Skat. spriedumu *Auroux* u.c. (C-220/05, EU:C:2007:31, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

18 — Spriedums lietā *KölnMesse*, 54. punkts.

atbilstoši līgumslēdzējas iestādes izvirzītajām prasībām, savukārt šo darbu īstenošanai izmantotajiem līdzekļiem nav nozīmes [19]. Lai varētu atzīt, ka līgumslēdzēja iestāde ir norādījusi savas prasības saskaņā ar šo noteikumu, tai bija jāveic pasākumi nolūkā definēt būves veidu vai vismaz izšķiroši jāietekmē tās dizainprojekts [20].

68. Visbeidzot, saskaņā ar Tiesas judikatūru – tad, ja līgums ietver elementus, kam ir būvdarbu publiskā iepirkuma līguma iezīmes, un tādus elementus, kam ir cita veida publiskā iepirkuma līguma iezīmes, tas, kura Savienības tiesību norma ir jāpiemēro, ir noteikts līguma galvenajā priekšmetā [21].

69. Šajā gadījumā no lietas materiāliem, manuprāt, izriet, ka minētajam darījumam pamatlietā ir visas būvdarbu publiskā iepirkuma līguma iezīmes, galu galā tā galvenais mērķis ir būves, kas atbilst līgumslēdzējas iestādes noteiktajām prasībām, būvniecība peļņas nolūkos.

70. Pirmkārt, pierādījumi liecina, ka visu šeit minēto procedūru, kas ir uzsāktas ar 2003. gada 14. augusta paziņojuma par publiskā iepirkuma līgumu publicēšanu, mērķis bija atbilstoši kompetento valsts iestāžu prasībām uzbūvēt jaunas telpas, kuras bija paredzēts izmantot kā Bari tiesu vienīgo mītni.

71. Tas vispirms izriet no 2003. gada 14. augusta paziņojuma par publiskā iepirkuma līgumu ("Ricerca di mercato"), kurā it īpaši ir noteikts, ka "pretendents, formulējot savu piedāvājumu, apņemas sākt būvdarbus līdz šā gada 31. decembrim".

72. No šim paziņojumam par [tirgus] izpēti pievienotā *Corte d'Appello di Bari* izstrādātā un *Commissione di manutenzione* apstiprinātā dokumenta (dokuments ar virsrakstu "Quadro esigenziale" (prasības)), kura nozīme paredzētā līguma pārbaudei nav apstrīdēta [22], arī izriet, ka kompetentās valsts iestādes bija noteikušas daudzas strukturālas, funkcionālas un organizatoriskas prasības, kurām bija jāatbilst viena tiesu ēku kompleksa [izveides] projektam, ņemot vērā piemērojamo tiesisko regulējumu un statistikas datu kopumu par Bari tiesu darbībām. Šīs prasības, kas izklāstītas uz vairākiem desmitiem lappušu, manuprāt, ir ievērojami augstākas nekā parastās prasības nomniekam attiecībā uz noteikta lieluma jaunu ēku [23].

73. Visbeidzot, pašvaldības padomes 2003. gada 18. decembra Lēmumā Nr. 1045/2003 par *Pizzarotti* piedāvājuma atlasi ir tieša atsauce uz "vienas mītnes izveidi" tiesām.

74. Vispārīgāk, es uzskatu, ka Direktīvas 93/37 un Direktīvas 2004/18 izpratnē tiešs un tādējādi arī galvenais līguma priekšmets par būvi, kuras būvniecība vēl nav uzsākta, principā un saskaņā ar secinājumiem spriedumā lietā *KölnMesse* var tikt analizēts tikai kā nekustamā īpašuma noma neatkarīgi no līguma veida, kas ir izvēlēts saskaņā ar valsts tiesībām. Šāda līguma galvenais priekšmets loģiski nevarēja būt nekas cits kā minēto būvju celtniecība, kuras pēc tam, izmantojot līgumattiecības, kas tika kvalificētas kā nomas līgums, būtu nododamas līgumslēdzējai iestādei [24].

75. Atgriežoties pie pamatlietas, *Pizzarotti* nekādā gadījumā nevarētu izpildīt akta par apņemšanos sniegt nomas pakalpojumus projektā paredzētās saistības – nodrošināt īpašu būvi konkrētā teritorijā –, pirms tam neveicot tās būvniecību.

19 — Spriedums lietā *KölnMesse*, 55. punkts.

20 — Spriedums *Helmut Müller* (C-451/08, ES:C:2010:168, 67. punkts).

21 — Skat. tostarp spriedumu lietā *KölnMesse*, 57. punkts.

22 — 2012. gada maija akta par apņemšanos sniegt nomas pakalpojumus projektā it īpaši ir atsauce uz šo prasību 10. apsvērumu un to 7. pantu.

23 — Spriedums lietā *KölnMesse*, 58. punkts.

24 — Turpat, 56. punkts.

76. Daudzas atsauces dokumentos ietvertās tehniskās specifikācijas liecina, ka līgumslēdzēja iestāde bija veikusi pasākumus, lai noteiktu būvdarbu raksturu vai vismaz tai bija izšķiroša nozīme dizaina izstrādē. Šie faktori un bagātīga tiesvedība, kas izriet no paredzētā līguma nenoslēgšanas pamatlietā, manuprāt, skaidri parāda, ka *Pizzarotti* nebūtu bijis gatavs veikt attiecīgos būvdarbus, ja *Comune di Bari* nebūtu formulējusi īpašas prasības un nebūtu pieņēmusi [*Pizzarotti*] iesniegto piedāvājumu tos veikt, atbildot uz paziņojumu par publisko iepirkumu saistībā ar tirgus izpēti.

77. Otrkārt, manuprāt, ir diezgan skaidrs, ka pamatlietā paredzētais līgums, lai arī šajā ziņā tas atšķiras no lietā *KölnMesse*[25] aplūkotā līguma, tika noslēgts peļņas nolūkos.

78. Ir taisnība, ka atalgojums ikgadējas nomas maksas veidā, kas *Comune di Bari* būtu jāmaksā 18 gadu laikā, kad līgums būtu spēkā, nebūt nesegtu būvdarbu veikšanas izmaksas.

79. Tomēr šī secinājuma dēļ nevarētu noliegt, ka attiecīgais līgums ir noslēgts peļņas nolūkos.

80. Lai nošķirtu būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu no pakalpojumu publiskā iepirkuma līguma[26] un pretēji tam, ko, šķiet, ierosina *Pizzarotti*, kā arī Itālijas un Vācijas valdības[27], izšķiroša nozīme nebūtu jāpiešķir finansiālā ieguldījuma summai par būvniecības pakalpojumiem. Kā Tiesa ir pamatoti nospriedusi, lai kvalificētu tādu darījumu kā aplūkojamais darījums, noteicošais elements ir nevis būvuzņēmēja atlīdzības apmērs vai tās samaksas kārtība, bet gan galvenais darījuma priekšmets[28]. Tas, ka ierosinātajā līgumā paredzētā ikgadējā nomas maksa 18 gadu laikā pilnībā nesedz būvdarbu veikšanas izmaksas, nekādā gadījumā nevarētu mainīt to, ka līgums tiktu noslēgts peļņas nolūkos, un tādējādi tas būtu izņēmums būvdarbu publiskā iepirkuma līguma esamībai. Šajā ziņā saimnieciskās darbības subjekta labuma efektīva iegūšana būtu tikai viens no nepieciešamajiem nosacījumiem, lai līgumu kvalificētu kā būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu[29].

81. Nosacījums par "līgumslēdzējas iestādes tiešas ekonomiskās intereses esamību" nebūt nenozīmē, ka šī pēdējā minētā kļūs par būves īpašnieci un ka tas varētu tikt izpildīts, uz nomas pamata piešķirot attiecīgajai valsts iestādei būvi[30].

82. Ņemot vērā šos apsvērumus, uz pirmo jautājumu es ierosinu atbildēt, ka līgums par vēl neuzbūvētas būves nomu, kuram piemīt pamatlietā minētās iezīmes, ir jāuzskata par būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu Direktīvas 93/37 1. panta a) punkta izpratnē.

C – *Par otro jautājumu: prasības, kas izriet no lojālas sadarbības un res judicata spēka principu ievērošanas, situācijā, kas, iespējams, nav saderīga ar Savienības tiesībām*

83. Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai pamatlietā tā var atzīt par spēkā neesošu galīgo spriedumu, ciktāl ar to tika pieļauta tādas tiesiskas situācijas rašanās, kas nav saderīga ar būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrām, un tādējādi, vai ir iespējams izpildīt galīgo spriedumu, kas būtu pretrunā minētajām tiesībām.

25 — Šajā lietā Vācijas valdība norādīja, ka kopējā summa, kas bija jāmaksā *Grundstücksgesellschaft Köln Messe 8-11 GbR* kā nomas maksa, galu galā bija aptuveni EUR 600 miljoni, kas ievērojami pārsniedza būvniecības darbu izmaksas, kuras varētu būt aptuveni EUR 235 miljoni.

26 — Atšķirībā no pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumu nošķiršanas no piegāžu publiskā iepirkuma līgumiem (skat. it īpaši Direktīvas 92/50 2. pantu un Direktīvas 2004/18 1. panta 2. punkta d) apakšpunkta otro daļu).

27 — Tie it īpaši attiecas uz ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] secinājumiem Komisija/Vācija (C-536/07, EU:C:2009:340), kuros arī tika ierosināts veikt "attiecīgo izmaksu salīdzinājumu" (105. punkts).

28 — Skat. spriedumu lietā *KölnMesse*, 61. punkts.

29 — Spriedums *Ordine degli Ingegneri della Provincia di Lecce* u.c. (C-159/11, EU:C:2012:817).

30 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Helmut Müller* (EU:C:2010:168, 50. un 51. punkts).

84. Sākumā man ir jāpauž neizpratne par to, ko tieši iesniedzējtiesa saprot ar "res judicata", proti, gan *thema decidundum*, gan *ratio decidendi*, kas, no Savienības tiesību ievērošanas viedokļa raugoties, radītu problēmas.

85. Labi apzinoties, ka galu galā tikai valsts tiesai ir jānosaka, kāds tiesas nolēmums vai nolēmumi rada šķēršļus pilnīgai Savienības tiesību īstenošanai, lai sniegtu iesniedzējtiesai pēc iespējas noderīgu atbildi, man ir jānorāda uz turpinājumā minēto.

86. Šajā gadījumā vienīgais "galīgais spriedums", uz kuru atsaucas iesniedzējtiesa, ir tās Spriedums Nr. 4267/2007 [31], precīzāk, šajā spriedumā ietvertais lēmums, ka *Comune di Bari*, "ievērojot saprātīguma, labticības un paļāvības principus un ievērojot savās darbībās konsekvenci, ir iespējami taisnīgi jāpabeidz procedūra, noskaidrojot, vai, ņemot vērā saņemtos piedāvājumus, ir iespējams veikt būvdarbus mainītajā ekonomiskajā situācijā".

87. Lai gan, kā ir norādījusi *Consiglio di Stato*, šo nolēmumu ir "iespējams īstenot daudzos un dažādos veidos", *a priori* ir grūti saprast, kādu iemeslu dēļ šā sprieduma izpildei obligāti ir jābūt pretrunā Savienības tiesībām un, precīzāk, attiecīgo noteikumu par būvdarbu publisko iepirkumu līgumu piemērošanai.

88. Kā ir minējusi *Comune di Bari*, vienīgais *Consiglio di Stato* "(galīgais) *res judicata*" [*causa finita*] Spriedumā Nr. 4267/2007 attiecas uz tai (kā arī *commissario ad acta*) uzlikto pienākumu pabeigt ar publisku paziņojumu par tirgus izpēti uzsākto procedūru. Nekas neļauj *a priori* izslēgt, ka šīs procedūras pabeigšana minētā sprieduma izpratnē varētu izpausties kā jaunas konkursa procedūras uzsākšana saskaņā ar Savienības tiesību normām par publiskajiem iepirkumiem.

89. Tomēr iesniedzējtiesa, šķiet, vismaz daļēji [32] ir apstiprinājusi *Pizzarotti* aizstāvēto interpretāciju, ka šis spriedums un vēlāk pasludinātie tiesas spriedumi bija jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem tika uzlikts pienākums noslēgt paredzēto "nomas" līgumu ar *Pizzarotti*, tālab var rasties situācija, kas ir pretrunā Savienības tiesībām. Turklāt, šķiet, ka tika piešķirta konkrēta nozīme *commissario ad acta* pieņemtajiem izpildes lēmumiem (skat. Spriedumu Nr. 8420/2010). Tomēr saskaņā ar manu izpratni par Itālijas Administratīvā procesa kodeksa noteikumiem tiesa izskata visus jautājumus par pareizu izpildi, tostarp jautājumus par *commissario ad acta*, kas darbojas kā tiesu sistēmai piederīga persona, pieņemto aktu [pareizu izpildi].

90. Turklāt, lai arī šai pēdējai minētajai – kā tas, šķiet, izriet no Administratīvā procesa kodeksa noteikumiem [33], kā tos ir interpretējusi iesniedzējtiesa, – ir tiesības papildināt Sprieduma Nr. 4267/2007 rezolutīvo daļu, kā rezultātā atbilstoši tās kvalifikācijai rodas "*res judicata* progresīvā veidošana", manuprāt, ir grūti secināt, ka galīgā sprieduma neaizskaramības princips tiek apstrīdēts. Ja tiesu iestādei ir pilnvaras precizēt vai pārskatīt iepriekš pieņemto nolēmumu, šī iespēja ir jāatzīst ar tādiem pašiem nosacījumiem, lai nodrošinātu pilnīgu Savienības tiesību piemērošanu.

91. Šajā ziņā galu galā runa ir par to, ka, izpildot tiesas nolēmumus, kurus ir iespējams interpretēt daudzējādi, valsts tiesa dod priekšroku tiem nolēmumiem, kas ļauj pārvaldes iestādei rīkoties saskaņā ar Savienības tiesībām.

31 — Pat ja lietas dalībnieki, šķiet, bija lūguši izpildīt Spriedumu Nr. 8420/2010.

32 — Šajā ziņā skat. izklāstu par *Consiglio di Stato* pasludinātajiem spriedumiem, atbildot it īpaši uz *commissario ad acta* 2010. gada 27. maija ziņojumu (šo secinājumu 23.–25. punkts).

33 — 2010. gada 2. jūlija Leģislatīvais dekrēts Nr. 104 (2010. gada 7. jūlija *GURI* Nr. 156).

92. Tomēr gadījumā, ja iesniedzējtiesai būtu jāsecina, ka Savienības tiesību pareizai piemērošanai būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu jomā noteikti ir pretrunā *res judicata* tās Spriedumā Nr. 4267/2007 vai turpmākajos nolēmumos [34] – tikai tā ir pilnvarota to pārbaudīt –, galīgā sprieduma izpildes kārtība izriet no dalībvalstu procesuālās autonomijas, ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi.

93. Šajā ziņā Tiesa ir nepārtraukti atgādinājusi, cik svarīga nozīme ir *res judicata* principam gan Savienības tiesību sistēmā, gan valstu tiesību sistēmās. Lai nodrošinātu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan pareizu tiesvedību, ir svarīgi, lai tiesu nolēmumi, kas stājušies likumīgā spēkā pēc tam, kad ir izmantoti pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai pēc tam, kad beidzies šādai pārsūdzībai paredzētais termiņš, vairs nevarētu tikt apstrīdēti [35]. Tādējādi Savienības tiesības neuzliek valsts tiesai pienākumu nepiemērot valsts procesuālo tiesību normas, kas nolēmumam piešķir *res judicata* spēku, pat ja tas ļautu novērst Savienības tiesību pārkāpumu, kas izdarīts ar attiecīgo lēmumu [36].

94. Nepastāvot Savienības tiesiskajam regulējumam attiecīgajā jautājumā, *res judicata* principa īstenošanas kārtība ir jānosaka dalībvalstu tiesību sistēmā saskaņā ar šo valstu procesuālās autonomijas principu. Tomēr šī kārtība nedrīkst būt mazāk labvēlīga par to, kas reglamentē līdzīgas situācijas valsts teritorijā (līdzvērtības princips), ne arī tāda, kas padara faktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību īstenošanu (efektivitātes princips) [37].

95. Šķietamo *res judicata* principa pārkāpumu spriedumā lietā *Lucchini* [38] Tiesa pati ir precizējusi, to attiecinot tikai uz ļoti konkrētu valsts atbalsta jomu.

96. Šajā ziņā Tiesa šajā spriedumā ir precizējusi, ka, tā kā atbalsta pasākumu vai atbalstu sistēmas saderīguma ar kopējo tirgu novērtēšana ir ekskluzīvā Komisijas, kuras rīcību kontrolē Kopienu tiesas, kompetencē, Kopienu tiesībām ir pretēja tādas valsts tiesību normas piemērošana, kura paredz piemērot *res judicata* principu, kas nostiprināts Itālijas civilkodeksa 2909. pantā, ja tās piemērošana ir šķērslis atgūt atbalstu, kas piešķirts, pārkāpjot Kopienu tiesības, un kurš ar Komisijas galīgo lēmumu ir ticis atzīts par nesaderīgu ar kopējo tirgu [39].

97. Lietas *Lucchini* īpatnības ir arī uzsvērtas lietā, kurā ir taisīts spriedums *Fallimento Olimpiclub* [40] un kurā Tiesa ir norādījusi, ka šis spriedums attiecās uz ļoti īpašu situāciju, kurā tika aplūkoti principi, kas reglamentē kompetenču sadali starp dalībvalstīm un Kopienu valsts atbalsta jomā, jo Eiropas Kopienu Komisijai ir ekskluzīva kompetence pārbaudīt valsts atbalsta pasākuma saderību ar kopējo tirgu.

98. Savukārt analoģija starp administratīvo iestāžu pienākumiem, kā tas ir it īpaši precizēts spriedumā lietā *Kühne & Heitz* [41], ņemot vērā to pienākumu lojāli sadarboties, un pienākumiem, kurus valsts tiesām uzliek šis pats pienākums, mani nebūt nepārliecina.

34 — *Consiglio di Stato* liek saprast, ka, iespējams, tie ir (2010. gada 15. aprīļa un 2010. gada 3. decembra) izpildu spriedumi par *commissario ad acta* darbībām, kuru dēļ, iespējams, radās situācija, kas ir pretrunā Savienības tiesībām, ciktāl ar tiem tika izdots rīkojums noslēgt nomas līgumu par vēl uzbūvējamu būvi, kuru minētais uzņēmums kā galīgo priekšlikumu pēc 2004. gadā notikušajām izmaiņām ekonomiskajā situācijā piedāvāja pārvaldes iestādei.

35 — Skat. it īpaši spriedumu *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513, 38. punkts), spriedumu *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178, 20. punkts) un spriedumu *Fallimento Olimpiclub* (C-2/08, EU:C:2009:506, 22. punkts).

36 — Spriedumi *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:2003:269, 48. punkts), *Kapferer* (EU:C:2006:178, 21. punkts) un *Fallimento Olimpiclub* (EU:C:2009:506, 23. punkts).

37 — Spriedumi *Kapferer* (EU:C:2006:178, 22. punkts) un *Fallimento Olimpiclub* (EU:C:2009:506, 24. punkts).

38 — C-119/05, EU:C:2007:434.

39 — Turpat (62. un 63. punkts).

40 — Spriedums *Fallimento Olimpiclub* (EU:C:2009:506, 25. punkts).

41 — Spriedums *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17, 28. punkts). Skat. arī spriedumu *i-21 Germany* un *Arcor* (C-392/04 un C-422/04, EU:C:2006:586, 51.–55. punkts) un spriedumu *Kempter* (C-2/06, EU:C:2008:78).

99. Protams, gan administratīvā lēmuma galīgā rakstura, gan tiesas nolēmumam piemītošā spēka ievērošana ir balstīta uz nepieciešamību saglabāt tiesisko situāciju stabilitāti, ievērojot tiesiskās noteiktības principu. Tāpat pamatlieta attiecas uz vienreizēju situāciju, kurā saskaņā ar *Consiglio di Stato* sniegto informāciju tā varētu papildināt rezolutīvo daļu vienā no šiem spriedumiem, kas ir kļuvuši galīgi, un vajadzības gadījumā pārskatīt nolēmumus, kas pieņemti, izpildot *commissario ad acta* pieņemtos lēmumus.

100. Tomēr, pieņemot, ka šādu iespēju varētu uzskatīt par likumīgā spēkā stājušos spriedumu precizēšanu, kas nav skaidri pierādīts (skat. šo secinājumu 90. punktu), iespēja pārskatīt administratīvu lēmumu, kas ir kļuvis galīgs, būtiski atšķiras no iespējas pārskatīt tiesas nolēmumu, kurš ir ieguvis *res judicata* spēku. Spriedumā lietā *Kühne & Heitz* (EU:C:2004:17) noteiktais administratīvās iestādes pienākums pārskatīt administratīvo lēmumu, kas ir kļuvis galīgs, ņemot vērā konkrētus nosacījumus, ir balstīts uz pieņēmumu, ka šāda pārskatīšana nekaitē trešajām personām. Šis nosacījums, manuprāt, nav izpildīts, ja runa ir par *res judicata* spēku ieguvušu tiesas nolēmumu pārskatīšanu. Turklāt es uzskatu: galu galā var uzskatīt, ka ar šo spriedumu tika piemērots efektivitātes un līdzvērtības princips, ņemot vērā valsts tiesībās atzīto iespēju, ievērojot konkrētus nosacījumus, pārskatīt administratīvos lēmumus, kas ir kļuvuši galīgi.

101. No šiem apsvērumiem izriet, ka, ja attiecīgajā gadījumā ar tiesas lēmumu, vēlāk pieņemot izpildu spriedumus, ir radīta situācija, kas nav saderīga ar Savienības tiesībām, valsts tiesai principā tas nav jāpārskata.

102. Turklāt situācijā, kad ir pārkāptas Savienības tiesības, ir arī iespēja pārkāpumu novērst. Gadījumā, ja likumīgā spēka dēļ nebūtu iespējams piemērot Savienības tiesības, joprojām būtu iespēja celt prasību par zaudējumu atlīdzību par privātpersonām radītajiem zaudējumiem[42].

103. Tādējādi uz otro jautājumu es ierosinu atbildēt, ka tikai valsts tiesas ziņā ir paredzēt precīzus noteikumus par tiesas lēmumiem, kas ir ieguvuši *res judicata* spēku. *Res judicata* spēku ieguvuša tiesas nolēmuma izpildes kārtība ir jānosaka dalībvalstu tiesību sistēmā ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi. Gadījumā, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem valsts tiesai ir pilnvaras papildināt vai pat aizstāt *res judicata* nosacījumus, tās pienākums ir to darīt tādējādi, lai atbilstīgi īstenotu Savienības tiesības.

IV – **Secinājumi**

104. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Consiglio di Stato* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) līgums par vēl neuzbūvētas būves nomu, kuram piemīt pamatlietā paredzētā līguma iezīmes, ir jākvalificē kā būvdarbu publiskā iepirkuma līgums Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīvas 93/37/EEK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu [publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību] piešķiršanas procedūras, 1. panta a) punkta izpratnē;

2) tikai valsts tiesas ziņā ir paredzēt precīzus noteikumus par tiesas nolēmumiem, kas ir ieguvuši *res judicata* spēku. *Res judicata* spēku ieguvuša tiesas nolēmuma izpildes kārtība ir jānosaka dalībvalstu tiesību sistēmā ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi. Gadījumā, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem valsts tiesai ir pilnvaras papildināt vai pat aizstāt *res judicata* nosacījumus, tās pienākums ir to darīt tādējādi, lai atbilstīgi īstenotu Savienības tiesības.

42 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Köbler* (EU:C:2003:513, 51. un nākamie punkti).